

LR Kaimo reikalų komitetui

2022-12-19 Nr. 48

I Seimo KRK biuro 2022-12-12 el.p. pateiktą užklausą

Kopija:

LR Aplinkos apsaugos komitetui

Žemės ūkio ministerijai

Aplinkos ministerijai

DĖL PASIŪLYMO EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTUI DĖL GAMTOS ATKŪRIMO

Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacija (toliau LMSA) dėkojame Seimo Kaimo reiklų komitetui už pakvietimą dalyvauti 2022 m. gruodžio 21 d. posėdyje ir galimybę išsakyti asociacijos poziciją dėl Europos Komisijos pasiūlymo Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentui dėl gamtos atkūrimo [ES-2022-99, COM/2022/304](#).

Nors Europos miškų ir žemių savininkai, žemdirbiai, ūkininkai, miškininkai tenka pagrindinis vaidmuo įgyvendinant EK keliamus aptariamame Reglamente siekius, projekto pirminė analizė atskleidė keletą svarbių klausimų, kuriuos reikia spręsti. Išanalizavę EK pasiūlymus atkurti gamtą darome išvadą, kad siūlomas reguliavimas gali turėti didelių neigiamų pasekmių gamybos apimtims ir užimtumui žemės ūkyje bei miškų sektoriuje kaimiškose vietovėse. O juk Europos Sąjungos kaimiškose vietovėse gyvena 137 milijonai žmonių, kurie sudaro beveik 30 % gyventojų ir daugiau nei 80 % ES teritorijos.

1. Kyla didelis netikrumas dėl to, ką siūlomas Reglamentas reiškia iš tikrųjų. Poveikio mastas labai priklausys nuo to, kaip interpretuoti neaiškias sąvokas ir keliamus tikslus bei kaip, kokiais kriterijais naudojantis, įvertinti siekiamą pažangą. EK kalba apie „patenkinamus lygius“, nurodydama, kaip gamtinės buveinės ir miškai turės būti atkurti. Tačiau sunku suprasti, ką tai galiausiai reiškia praktiškai. Poveikis priklausys nuo to, kaip, kokiais rodikliais ir jų vertinimo kriterijais vadovaujantis, bus vertinama skirtingų gamtinių buveinių būklė.

Pavyzdžiui, kaip **“atgal į praeitį”** skamba siūlomas siekti tikslas atkurti iki geros būklės ankstesnes gamtines natūralias buveines, egzistavusias prieš 70 metų ir anksčiau. Tvarus, pavyzdžiui, miškotvarkos priemonių pasirinkimas priimamas žvelgiant į ateitį, o ne į praeitį. Šis požiūris yra dar svarbesnis, kai kalbama apie miškų ekosistemų atkūrimo tikslus, nes jos priklauso nuo ilgalaikių procesų ir turi ribotą galimybę natūraliai migruoti arba prisitaikyti, atsižvelgiant į spartų klimato kaitos tempą.

Visumoje, derėtų pasisakyti už subalansuotą požiūrį tarp aplinkos ir ekonomikos interesų. Todėl norint pasiekti reglamento pasiūlyme numatytų tikslų, labai svarbu pateikti aiškius apibrėžimus ir nurodyti būtinus bei tinkamus duomenis ir jų šaltinius- kad būtų užtikrinti aiškūs ir nedviprasmiški reglamento pasiūlyme nustatomi tinkami siektini **tiksliniai rodikliai**, pagrįsti mokslo žiniomis ir praktine patirtimi.

2. Pagrįstai derėtų iškelti klausimą, **kodėl pasirinkta forma “reglamento”** (*teisiškai įpareigojančio EK diktato “iš viršaus”*), **o ne labiau prie didelės gamtinės/klimatinės įvairovės specifikos pritaikytos formos “direktyvos”?** Juk iki šiol, pavyzdžiui, pagrindiniai ES aplinkosauginiai teisės aktai yra Paukščių ir Buveinių direktyvos, kad ES šalys narės galėtų lanksčiau prisitaikyti prie savo specifikos direktyvose įvardintus siekius. EK pasiūlymas dėl reglamento turėtų būti vertinamas platesniu ryšiu su kitais svarbiais ES ir nacionaliniais norminiais aktais, taip pat su dabartiniais procesais, įskaitant ES energijos krizę ir pasaulinį maisto prieinamumą. Siekiant sėkmingai įgyvendinti EK pasiūlymą dėl gamtos atkūrimo, turėtų būti taikomas metodas „iš apačios į viršų“.

3. Iš esmės remiame iniciatyvą gerinti rūšių, buveinių ir ekosistemų būklę, kad būtų skatinama išsaugoti biologinę įvairovę, **tačiau būtina esminė sąlyga užsibrėžtiems tikslams pasiekti yra būtinas ES finansavimas ir galimybė valstybėms narėms pasirinkti tinkamiausią būdą šiems tikslams pasiekti**.

4. Atkreipiame dėmesį, kad EK teikiamo Gamtos atkūrimo reglamento **pasiūlyme nustatyti gamtos atkūrimo tikslai ir ypač jų įgyvendinimo terminai yra perdėm ambicingi**, o tai labai paveiks tokius ekonomikos sektorius kaip žemės ūkis ir miškininkystės sektorius ir turės įtakos ekonominėms bei socialinėms kaimiškųjų vietovių perspektyvoms (Pavyzdžiui, užimtumas, kaimo gyventojų skaičiaus kaita, gamybos apimtys, poveikis žemės rinkai ir kt.). Keliami tikslai yra pernelyg dideli ir nepasiekiami turimu finansavimu. Be to, EK pasiūlymas gali sukelti domino efektą - neigiamai paveikti platesnes šalies ekonomikos sritis, todėl derėtų užtikrinti, kad valstybės narės galėtų subalansuoti keliamus atkūrimo tikslus su kitais svarbiais visuomeniniais tikslais.

5. Nustatant gamtos atkūrimo tikslus ir rengiant nacionalinius gamtos atkūrimo planus, taip pat turėtų būti atsižvelgiama į tokias būtinas sąlygas kaip **privačios nuosavybės teisės, kardinalūs ekosistemų pokyčiai** dėl natūralių priežasčių (klimato kaita) ir stichinių nelaimių (Force majeure) atvejais (esama ES Buveinių direktyva numato, kad valstybės narės neprivalo kovoti su buveinių pokyčiais, jei juos sukelia natūralios priežastys) ir poveikis Lietuvai svarbiems ekonomikos sektoriams – žemės ūkiui, miškininkystei ir naudingųjų iškasenų gavybai. Turi būti atsižvelgta, kad tai savo ruožtu turi įtakos ekonominėms ir socialinėms perspektyvoms. Pavyzdžiui, užimtumas, kaimo gyventojai, gamybos apimtys, žemės rinka (taip pat ten, kur nebus atkurta gamta).

Aktyvus žemės ir miško savininkų, žemdirbių įsitraukimas į bet kokias biologinės įvairovės išsaugojimo iniciatyvas ir su jais susijusių sprendimų priėmimo procesus yra vienas iš svarbiausių biologinės įvairovės išsaugojimo veiksnių. Toks dalyvavimas turėtų apimti aiškų **privačios nuosavybės teisių pripažinimą ir atlyginimą už apribojimus**. Pasiūlyme tinkamai daroma nuoroda į ES pagrindinių teisių chartiją dėl aplinkos apsaugos, tačiau aiškiai nenurodoma teisė į nuosavybę, kuri taip pat yra šios chartijos dalis. Kadangi valstybės narės privalo paskirti žemę atkurti, išlieka esminis klausimas, kaip šiame procese bus garantuotas išankstinis ir informuotas žemės bei miško savininkų sutikimas, kaip bus atlyginama už nuosavybės teisių suvaržymus.

Reglamento pasiūlyme numatyti Nacionaliniai gamtos atkūrimo planai ir juose planuojamos įtvirtinti atkūrimo priemonės, kurios bus nustatytos siekiant Reglamento pasiūlyme minimų tikslų, galimai turės įtakos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnyje garantuojamai teisei į nuosavybę. Minėtame straipsnyje teigiama, kad **nuosavybė neliečiama, nuosavybės teises saugo įstatymai, nuosavybė gali būti paimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginama**.

6. Pasiūlyme dėl reglamento turėtų būti aiškiau atskirtos valstybių narių atsakomybės, atsižvelgiant į natūralius ekosistemų pokyčius, įskaitant tuos, kuriuos sukelia neišvengiama

klimato kaita. Kol kas pasiūlyme neatsispindi tai, kad neišvengiami rūšių ir ekosistemų pokyčiai atsiranda dėl ženkliai besikeičiančių dabartinio klimato sąlygų.

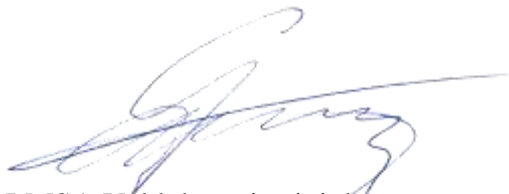
7. Yra labai abejotinas siekis, žiūrint iš Lietuvos realių, jog Gamtos atkūrimo reglamento pasiūlyme būtų nustatytas **privalomas hidrologinio režimo atkūrimo tikslas žemės ūkiui** anksčiau nusaustuose durpynuose ir šlapynėse.

8. Lietuva turėtų pareikšti pastabą Europos Komisijai, kad siūlomo reglamento nuostatos (10 straipsnis. "Miško ekosistemų atkūrimas") galimai **pažeidžia subsidiarumo principą**. ES su valstybėmis narėmis dalijasi kompetencija dėl įvairių sektorių politikos, turinčios įtakos miškams. Tačiau miškų tvarkymas *per se* nėra bendra kompetencija. Todėl pasiūlymo nuostatos turėtų būti vertinamos atidžiai atsižvelgiant į **subsidiarumo principą** .

9. **LABAI SVARBU:** Didelė dalis ekosistemų, kurioms būtų taikomas pasiūlymas dėl Reglamento, priklauso privačiai nuosavybei, todėl norint pasiekti ekosistemų atkūrimo tikslus reikės ženklių finansinių lėšų ir administracinių išteklių suderinant numatomas priemones su privačiais žemės savininkais ir išmokėjimui priklausančių už atsirandančius apribojimus kompensacijų. Labai svarbu įvertinti nuosavybės teises ir asmenų/piliečių teises į teisingą kompensaciją (įskaitant žemės išpirkimo vertę) už apribojimus gauti pajamų valdant turta. Lietuva turėtų siūlyti, kad siektiniams Gamtos atkūrimo reglamente tikslams **turi būti numatyta skirti proporcingą paramą iš bendro ES biudžeto**, kuris būtų skiriamas papildomai prie jau teikiamos tikslinės paramos kiekvienai valstybei narei.

Tikimės, kad į šiuos mūsų asociacijos pasiūlymus bus įsiklausyta ir atsižvelgta.

Pagarbiai,

dr. Algis Gaižutis, LMSA Valdybos pirmininkas
Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacija (LMSA)
A. Juozapavičiaus g. 9, 09311 Vilnius
Tel./fax. +370 5 2767590; mob. +370 687 95113
el.paštas: algis@forest.lt; interneto svetainė: www.lietuvosmiskai.lt
ES skaidrumo registro identifikacinis Nr. 312771040529-84
Lobistinės organizacijos pažymėjimo Nr. LOB-JA-2021-0064

ORIGINALAS PAŠTU
NEBUS SIUNČIAMAS